

PÕLLUMAJANDUSSAADUSTE REALISEERIMINE EESTI VABARIIGIS TURUMAJANDUSE TINGIMUSTES

Mare Järveots

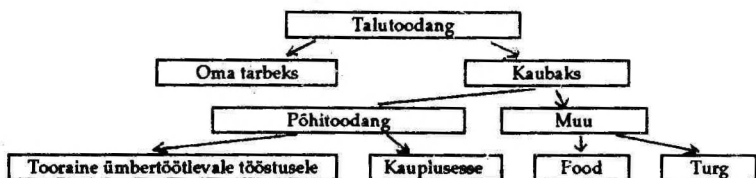
Koos majandustegevuse ja omandireformiga muutub põllumajandussaaduste tootmine ja realiseerimine.

Esialgne olukord põllumajandussaaduste defitsiidi juures vabade hindade puhul tundub olevat nii, et tähtis ei ole nende müügivorm ega -korraldus, isegi mitte hind, vaid üldse nende olemasolu. Hinna määrab nõudmise ja pakkumise vahekord. Kuna tasakaalu nende vahel pole saavutatud ja nõudmine ületab ikka veel pakkumise, siis hind üha tõuseb, sõltumata sellest, kas hindade tõstmine on tootmiskulude seisukohalt vajalik. Tootjad toovad hinnatõusu põhjenduseks kõigi energialiikide hinna tõusu. Tootjate väidete järgi on hinna tõstmine vajalik põhiliselt realiseerimiskulude kasvu tõttu.

Kuna põhilisteks põllumajandussaaduste tootjateks jäävad Eesti Vabariigis edaspidi talud, riigimajandid ning esialgu tõenäoliselt mitmesugused ühistud, siis kujuneb ka saaduste müük erinevaks. Praegu veel tegutsevad kolhoosid ja sovhoosid on väga kitsalt spetsialiseerunud ja seega on realiseeritavaks toodanguks piim, veised, sead ning vähesel määral teravili ning kartul. Kuni turumajandusele üleminekuni realiseerisid majandid oma toodangu riikliku kokkuostuplaani alusel sõlmitud lepingute järgi. Majanditele maksti müüdüd toodangu eest riigi poolt määratud kindlate kokkuostuhindade järgi. Ka turumajanduse tingimustes on põhitoiduainete hinnad riikliku kontrolli all. Selles ei ole midagi imelikku, sest on ju praegused sovhoosid saanud oma põhivahendid riigilt. Siiani maksis riik toodetud saaduste kõik hinnavahed dotatsioonide näol kinni. Oli muretu elu. See muretu elu kandub edasi ka turumajandusse, ainult selle vahega, et nüüd maksab selle vahe kinni tarbija ning majandi juhtkond ja spetsialistid on kui jonnakad lapsed: kui kokkuostuhinda tõsta ei lubata, siis nemad ei tooda. Kõik on huvitatud kõrgete kasumite saamisest.

Taluperemees selliseid nõudmisi esitada ei saa. Tal ei ole, kelle ees oma jonnakust näidata, sest tema on oma tootmisvahendid ise muretsenud ja kui ta läheb kellelegi oma pretensioo-

ne esitama, siis öeldakse talle lihtsalt, et ta ei ole võimeline talu pidama, müügu see maha või andku maa veel eksisteerivale majandile rendile. Seetõttu tulebki talunikul hakata tõelistes turumajanduse tingimustes tootma ja toodangut müüma. Talunikul on samuti tootmiskulud ja toodangu realiseerimisega seotud kulud. Tema on juht ja tööline ühes isikus. Järgnev skeem näitab, kuidas talutoodang võiks saada tarbitud ja realiseeritud.

Proportsioonid oma tarbeks kasutatava ja kaubaks mineva toodanguosa vahel erinevad. Eelkõige sõltub see talu ja talupere suuruselt, tootmissuunast, asukohast ja paljust muust.

Üheks oluliseks kululiigiks talumajapidamises saab maa-maks. Sellest sõltub talu suunitus turule. Kui maksud on suured, siis tuleb paratamatult toota kõrgema müügihinnaga saadusi, et nende toodete müügist saadud sissetulekuga katta ettenähtud kulud. Põhitoodang ei pruugi olla see, mis katab kõik kulud, vaid vastupidi, tulusamaks võib osutuda muu toodang. Tarbija seisukohalt on oluline, et talus toodetu suurendab linnainimese lauale mineva toidukraami mitmekesisust, olgu see toodang suunatud müüki kaupluste või turu kaudu.

Näiteks põhi- ja muud toodangut võib konkreetsel juhul lah-ti mõtestada järgmiselt. Talus on tõukari (olgu veised) ning piim viiakse meiereisse või piimakombinaati. See on pidev sissetulek, millega kaetakse kõik kulud (maksud, palgad, ostetakse sööt, väetised jne.). Taluperel on vaja ka riideid, katta sõidukulu-d, käia teatris, konserdil ja palju muud. Selleks võib ta müüa kõiksuguseid saaduste ülejääke, mis tegelikult olid mõeldud oma perele, näiteks kanamune, kanu, villa, aiasaadusi, mett jne. Ei ole välistatud ka see, et talu turustab oma saadused ümbertöõdel-dult.

Kindlasti saab talus toodetu eksportartikliks. Hästi sobib ekspordiks mahepõlli-majanduse toodang, mida on talus parem toota kui suurmajandis. Ekspordiks minev toodang ei pea sugugi läbima mitut vahendajat. Ainsaks vahendajaks võiks olla vald.

Allesjäävad riigimajandid peaksid olema riigivalitsuse või kohaliku omavalitsuse alluvuses.

Nende toodangut ja toodete hinda peaksid suunama ja kontrollima samad instantsid. Toodetuga võiks ülal pidada vanadekodusid, lastekodusid ja haiglaid.

Kokkuvõttes loob tootmise mitmekesisus ka müügi mitmekesisuse. Esialgu ei ole karta, et põllumajandussaaduste realiseerimisega võiks tekkida raskusi. Põllumajandussaaduste turg ei küllastu veel niipea. Eriti aitab nende realiseerimisele kaasa idaturg.

THE REALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCE IN ESTONIAN REPUBLIC IN THE CONDITION OF MARKET ECONOMY

Mare Järveots

Summary

The issue "THE REALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCE IN ESTONIAN REPUBLIC IN THE CONDITION OF MARKET ECONOMY" deals with the problems of realization of agricultural produce produced in the different economic conditions. This produce is divided into basic and other produce. The basic produce is determined by the specialisation of producing. Other produce is the one produced in small quantities in order to satisfy the inner needs, but the surplus production could be sold in the shops or in the market.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОДУКЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА В ЭСТОНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

Маре Ярвеотс

Резюме

В статье "Реализация продукции сельского хозяйства в Эстонской Республике в условиях рыночной экономики" рассматривается вопрос о возможности реализации продукции сельского хозяйства в разных формах ее производства. Производимая продукция разделена на основную и прочую. Основная продукция — та, на которую специализирована хозяйственная деятельность. Прочая продукция производится в небольшом количестве для внутренних нужд, но излишки могут быть проданы через магазины или на рынке.